

اثربخشی رویکرد تلفیقی روایت درمانی و ایماگوتراپی بر نگرش به ازدواج در داوطلبان ازدواج
 فاطمه بهرامی خندابی^۱، زینب محمدیان^۲، کوروش گودرز^۳، مسعود صادقی^۴

The impact of integrated narrative therapy and imagotherapy on attitudes to marriage in marriage volunteers

Fatemeh Bahrami khondabi¹, Zeinab Mohamadian², Korosh Goudarzi³, Masud Sadeghi⁴

چکیده

زمینه: تحقیقات زیادی اثربخشی آموزش‌های روایت‌درمانی و ایماگوتراپی اثرات مؤثری بر نگرش به ازدواج را نشان داده‌اند. اما آیا تلفیق روایت درمانی و ایماگوتراپی بر نگرش به ازدواج تأثیر دارد؟ **هدف:** هدف از این پژوهش تأثیر رویکرد تلفیقی روایت درمانی و ایماگوتراپی بر نگرش به ازدواج در داوطلبان ازدواج بود. **روش:** روش پژوهش حاضر از نوع نیمه‌آزمایشی با گروه آزمایش و گواه می‌باشد. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دختران و پسران سن ازدواج شهر بروجرد به تعداد ۸۰ نفر بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس از افراد مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره ۱۵ دختر و پسر داوطلب ازدواج (۳۰ نفر) که تمایل به شرکت در پژوهش را داشته باشند، در مجموع ۶۰ نفر برای گروه‌های آزمایش و کنترل انتخاب شدند. به منظور گردآوری داده‌ها از مقیاس نگرش به ازدواج براتین و روزن (۱۹۹۸) استفاده گردید. هریک از گروه‌های آزمایش ۸ جلسه ۱۱ دقیقه‌ای تلفیقی ایماگوتراپی و روایت درمانی زوجین (شاور، نوینر و آلبرت، ترجمه اورنگ، ۱۳۹۷) را دریافت نمودند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل کوواریانس چندمتغیره استفاده شد. **یافته‌ها:** نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری بر روی میانگین نگرش به ازدواج (نگرش بدبینانه به ازدواج، نگرش خوش بینانه به ازدواج و نگرش واقع‌گرایانه به ازدواج) در گروه آزمایش و کنترل، پس از کنترل پیش‌آزمون‌ها معنادار می‌باشد. لذا درمان رویکرد تلفیقی مبتنی بر روایت درمانی و ایماگوتراپی بر نگرش به ازدواج داوطلبان ازدواج به طور معناداری اثربخش می‌باشد ($P < 0/01$). **نتیجه‌گیری:** بنابراین می‌توان از آموزش تلفیقی روایت درمانی و ایماگوتراپی بر نگرش واقع‌بینانه به ازدواج در داوطلبان ازدواج استفاده کرد. **واژه کلیدی‌ها:** نگرش به ازدواج، ایماگوتراپی، روایت درمانی

Background: research has been indicated about effectiveness of narrative therapy But does the combination of narrative therapy and imagotherapy affect attitudes to marriage? **Aims:** The purpose of this study was to investigate the effect of the combined approach of narrative therapy and imagotherapy on marital expectations in marriage volunteers. **Method:** The research method is semi-experimental with experimental and control group. The statistical population of the study consisted of 80 girls and boys of marriage age in Boroujerd. Using a convenience sampling method from 60 men and women who were willing to participate in the research, a total of 60 person were selected for the experimental and control groups. The attitude to Marriage Scale (MAS) Brateen & Rosen (1998) was used for data collection. Each of the experimental groups received 8 sessions 11-minute of combined Imagotherapy and Couples Narrative Therapy (Shaver, Niener & Albert, Aurangz, 2018). Multivariate analysis of covariance was used to analyze the data. **Results:** The results showed that the combined approach of imagotherapy and narrative therapy on attitude to marriage (pessimistic attitude to marriage, optimistic attitude to marriage and realistic attitude to marriage) had a positive effect on both post-test and follow-up ($p < 0/01$). **Conclusions:** Therefore, it is possible to use a combination of narrative therapy and imagotherapy on a realistic view of marriage in marriage volunteers. **Key words:** Attitudes to marriage, imagotherapy, narrative therapy

Corresponding Author: f.bahrami26@yahoo.com

^۱ استاد تمام، گروه مشاوره، گروه مشاوره، واحد اصفهان، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

^۱ Professor, Department of Counseling, Esfahan Branch, Esfahan University, Esfahan, Iran (Corresponding Author)

^۲ دانشجوی دکتری مشاوره، گروه مشاوره، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران

^۲ Ph.D Student candidate of Counseling, Department of Counseling, Borujerd Branch, Islamic Azad University, Borujerd, Iran

^۳ استادیار، گروه روانشناسی، واحد بروجرد، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجرد، ایران

^۳ Assistant Professor, Department of Psychology, Borujerd Branch, Islamic Azad University, Borujerd, Iran

^۴ استادیار، گروه روانشناسی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران

^۴ Assistant Professor, Department of Psychology, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Khorramabad, Iran

پذیرش نهایی: ۹۸/۰۹/۲۳

دریافت: ۹۸/۰۷/۲۰

مقدمه

انتخاب همسر موضوعی پیچیده و تصمیمی تأثیرگذار بر زندگی آینده فرد است. اگر افراد با ناآگاهی، بدون داشتن معیارهای مناسب و درک درست از زندگی آینده و برحسب اتفاق دست به انتخاب همسر بزنند و از قبل برنامه‌ریزی، ارزیابی صحیح و دوراندیشی نسبت به ازدواج وجود نداشته باشد، ممکن است در آینده و در زندگی زناشویی مشکلات و تعارض‌هایی بین زوجین به وجود آید (سی‌من، بنت و بونیس، ۲۰۱۶). ازدواج به دلایل متفاوتی از طرف زوجین دنبال می‌شود. برخی ملاک خود را در ازدواج مبتنی بر عشق و برخی تأمین نیازهای مادی، جسمی، عاطفی هیجانی و برخی ترکیب همه‌ی این‌ها می‌دانند (تسای، ۲۰۱۶). امروزه در امر ازدواج، به انتظارات، ادراکات و نگرش به ازدواج، به عنوان پدیده‌های شناختی و ذهنی، توجه خاصی می‌شود؛ چرا که تعریف این استانداردها می‌تواند به آشفته‌گی زندگی زناشویی بیانجامد (شارپ و گانینگ، ۲۰۱۵).

سازه نگرش به ازدواج نشان‌دهنده احساسات و تمایلات، پیشداوری‌ها یا سوگیری‌ها، تصورات از پیش‌فرض شده و ترس‌ها و عقاید راسخ افراد در مورد ازدواج است. بنابراین، نگرش فرد به ازدواج شیوه فکر و احساس کردن او در مورد ازدواج است (مانهیتی و می‌مانی، ۲۰۰۹). از دیدگاه روانشناسان اجتماعی، نگرش فرد نسبت به یک شیء به صورت ناگهانی و بدون هیچ‌گونه فعل و انفعالاتی شکل نمی‌گیرد، بلکه اتخاذ و شکل‌گیری نگرشی خاص می‌تواند نتیجه عوامل مختلف باشد و در طول زمان صورت گیرد (ویلوغی، هال و لیوسزاک، ۲۰۱۳).

مداخله‌هایی که هدفشان تحت تأثیر قراردادن فرآیندهای فکری است، می‌توانند گام مهمی در ایجاد مهارت‌ها و توانایی‌ها داشته باشند. از جمله این مداخلات رویکرد روایت درمانی و ایماگو تراپی است، روایت درمانی^۱، فرآیند کمک به افراد برای غلبه بر مشکلاتشان از راه درگیر شدن در گفتگوهای درمانی است این گفتگوها شامل برون‌ریزی مشکل، استخراج پیامدها، پررنگ کردن نقشه‌های تازه و اتصال آن به گذشته است (کارر، ۱۹۹۸؛ به نقل از نظیری، قادری و زارع، ۱۳۸۸). در درمان روایتی اعتقاد بر این است که مردم از طریق روایت‌ها به زندگی و تجارب خود معنا می‌بخشند و وجود روایت‌های سرشار از مشکله بروز مشکلات منجر می‌شود و

منشأ مشکل، داشتنی است که مملو از ناکامی، یاس و ناراحتی است (لویه، کمیلی و قاسمی، ۲۰۱۴). بنابراین هدف اصلی روایت درمانی کمک به مراجعان برای تجدید نظر و اصلاح داستان‌های درونی شده است که این فرایند سبب می‌شود تا مراجعان احساس کنند قادر به پیش‌بینی و کنترل زندگی خود هستند (پل کینگهورن، ۲۰۱۴).

پژوهش‌ها نشان داد که زوج‌هایی که توانایی بیان و کنار آمدن با روایات و داستان‌های زندگی گذشته را داشتند، راحت‌تر با اتفاقات جاری کنار می‌آیند. ترکان، فرهادی و گل‌پرور (۱۳۹۸) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که هر دو رویکرد زوج درمانی هیجان مدار و زوج درمانی روایتی در مرحله پس‌آزمون موجب بهبودی معنادار تعارضات زناشویی نسبت به گروه کنترل در همه سطوح تعارضات زناشویی شدند. تقی یار و پهلوان‌زاده (۱۳۹۸) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که آموزش رویکرد روایت درمانی بر بهبود تعهد زناشویی و رضایت جنسی زنان متأهل اثربخش بوده است. مک کوی، رایر و سایبی (۲۰۱۶) در پژوهشی به تأثیر روایت درمانی بر رضایت زناشویی پرداختند، نمونه این مطالعه شامل ۶۴ زوج متأهل بود، نتایج نشان داد که روایت درمانی موجب تغییر رفتارهای همسران (مثلاً بیان احساسات مثبت، مهارت‌های ارتباطی و تعامل) شده بود و در نتیجه با رضایت زناشویی بالاتر زوجین همراه بود.

ایماگو تراپی یکی از شیوه‌های مهیج و جالب آموزشی است که می‌تواند خانواده‌ها را جذب کرده و بر استحکام بنیاد خانواده مؤثر باشد. ایماگو درمانی در روابط زناشویی ابزاری است برای نیل به رابطه آگاهانه که درمان متقابل آگاهانه صدمات دوران کودکی بین همسران را سهولت می‌بخشد. بر اساس یک اصل نظری این اعتقاد وجود دارد که ما همسرانمان را بر مبنای تصویری ناخودآگاه از فردی که می‌تواند ما را کامل کند که ایماگو یا آرمان خردسالی نامیده می‌شود، انتخاب می‌کنیم (کلون، ۲۰۱۳). فرآیند ایماگو شامل متعهد و مقید کردن افراد به درک صدمات روحی خود و همسرشان برای یادگیری مهارت‌های جدید و تعبیر رفتارهای رنج‌آور و زیان‌بخش است، آن‌هم در مسیری که در آن افراد نیازهای همسرشان را برآورده می‌کنند و تکه‌های گم و انکار شده از وجودشان را دوباره به وجود خود باز گردانده تا به این ترتیب به تکامل روحی و معنوی برسند (هندریکس، ۲۰۰۶). با توجه به مطالب بیان شده، پژوهش حاضر با

^۱. Narrative therapy approach

بالایی ($r=0/77$) دارد که نشان می‌دهد هر دو مقیاس ابعاد بسیار مشابهی از نگرش به ازدواج را می‌سنجند. همچنین مقیاس نگرش به ازدواج با برخی زیرمقیاس‌های پرسشنامه باورهای ارتباطی^۱ (تغییرناپذیری همسر و نقش تخریبی عدم توافق) همبستگی منفی معنادار داشته است. این الگو بیانگر آن است که نگرش‌های مثبت‌تر نسبت به ازدواج با باورهای ضعیف‌تر از تغییرناپذیری همسر و نقش تخریبی عدم توافق، ارتباط دارد. از طرفی مقیاس نگرش به ازدواج با مطلوبیت اجتماعی همبستگی معنادار نشان داده است. پرسشنامه نگرش به ازدواج و برخی زیرمقیاس‌های پرسشنامه باورهای ارتباطی نیز چنین رابطه معناداری را با مطلوبیت اجتماعی نشان داده‌اند (براتین و روسن، ۱۹۹۸). بنابراین مطلوبیت اجتماعی در پاسخ‌های فرد به سؤالات مربوط به ازدواج و روابط نقش دارد والیریان و برون نیز به ترتیب ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ و ۰/۸۲ را برای این مقیاس گزارش کرد که نشان از همسانی درونی نسبتاً بالای این ابزار است.

یافته‌ها

میانگین سنی افراد شرکت‌کننده در گروه آزمایش و گواه به ترتیب (۲۸/۷۶ و ۲۹/۶۶) است و حداقل سن فرد شرکت‌کننده در پژوهش ۱۹ ساله و مسن‌ترین آنها ۳۸ ساله می‌باشد. همچنین شایان ذکر است در پژوهش حاضر ۳۰ شرکت‌کننده زن و ۳۰ شرکت‌کننده مرد می‌باشند که به صورت مساوی در دو گروه حضور دارند. همچنین ۳۴ درصد افراد تحصیلات کارشناسی، ۲۶ درصد دیپلم، ۳۰ درصد دیپلم و ۱۰ درصد فوق لیسانس و بالاتر تشکیل می‌دادند.

هدف اثربخشی رویکرد تلفیقی روایت درمانی و ایماگوتراپی بر نگرش به ازدواج در داوطلبان ازدواج انجام گرفت. فرضیه‌ی زیر مد نظر بود:

۱. رویکرد تلفیقی مبتنی بر روایت درمانی و ایماگوتراپی بر نگرش به ازدواج دختران و پسران داوطلب ازدواج تأثیر دارد.

روش

روش پژوهش نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون - پس‌آزمون بود. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه دختران و پسران سن ازدواج شهر بروجرد به تعداد ۸۰ نفر بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس از افراد مراجعه‌کننده به مراکز مشاوره ۱۵ دختر و پسر داوطلب ازدواج (۳۰ نفر) که تمایل به شرکت در پژوهش را داشته باشند، در مجموع ۶۰ نفر برای گروه‌های آزمایش (۳۰ نفر) و کنترل (۳۰ نفر) انتخاب شدند. ملاک‌های ورود: تمایل به شرکت داوطلبانه در دوره‌های درمانی و امضای فرم رضایت آگاهانه، داشتن حداقل مدرک سیکل و توانایی خواندن، نوشتن، درک و گفتار روان زبان فارسی، عدم وجود اختلال‌های بالینی یا شخصیتی خاص بر اساس مصاحبه بالینی منطبق بر DSM-IV-TR و عدم وجود اختلال‌های بالینی و اختلالات شخصیتی بر اساس نسخه‌ی سوم آزمون بالینی چند محوری میلون بود. ملاک‌های خروج: داوطلبین ازدواجی که در طول درمان یا دوره‌ی پیگیری تشخیص داده شوند شرایط ورود و منطبق با اهداف پژوهش را نداشته‌اند داوطلبین ازدواجی که فرآیند درمانی طرح پژوهشی را به طور کامل طی نکنند، یا بیش از دو جلسه غیبت داشته باشند.

ابزار

مقیاس نگرش به ازدواج (MAS): این مقیاس توسط براتین و روزن (۱۹۹۸) ساخته شده است. این مقیاس شامل ۲۳ گزاره با مقیاس ۴ درجه‌ای لیکرت، از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف است که باورها و نگرش‌های مربوط به ازدواج را می‌سنجد. گزاره‌های ۱، ۳، ۵، ۲۳ و ۲۰، ۱۹، ۱۶، ۱۲، ۸ به طور معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. از طریق جمع نمرات گزاره‌ها، نمره کلی که حداقل ۲۳ و حداکثر ۹۲ است، به دست می‌آید. نمرات بالاتر نشان‌دهنده نگرش مثبت‌تر نسبت به ازدواج است. بر اساس گزارش براتین و روسن مقیاس نگرش به ازدواج با پرسشنامه نگرش به ازدواج همبستگی

¹ relationship Beliefs Inventory

جدول ۱. شرح محتوای جلسات درمان تلفیقی ایماگوتراپی و روایت درمانی زوجین (شاور، نوینر و آلبرت، ترجمه اورنگ، ۱۳۹۷)

شماره جلسه	محتوای جلسه
جلسه اول	معارفه اعضای گروه، آشنایی اعضا با اهداف، معرفی مدرس، آشنایی با اهداف دوره، ارائه قواعد دوره، تشریح پژوهش، بخش پرسشنامه‌ها
جلسه دوم	معارفه و آشنایی اعضای گروه با یکدیگر و با درمان‌گر، بیان هدف تشکیل گروه و اهمیت مسأله، پی بردن به این مفهوم که چه داستان‌هایی در زندگی و کودکی شخص منجر به وجود اضطراب می‌شود
جلسه سوم	مرور خاطرات دوران کودکی و کشف ساختار ایماگو، بررسی تاریخچه روابط صمیمانه و الگوهای ارتباطی کشف ناکامی‌های دوران کودکی. راهبردهای قبل مواجهه با ناکامی اصلاح و راهبردهای جدید جایگزین شود.
جلسه چهارم	بررسی تکالیف خانگی بررسی اصول حاکم بر داستان‌گویی افراد، یافتن تجارب اوج و افت، فن باز معنایی، ثبت ویژگی‌های مثبت و منفی والدین و انتظارات آن از همسر آماده‌سازی برای روایت داستان زندگی بررسی تکالیف خانه و پاسخ‌گویی به سؤالات تعیین عوامل مثبت و منفی در داستان‌ها و تأثیر آن بر ارتباط متقابل با افراد و میزان تأثیر واکنش‌های گذشته در رفتار کنونی افراد بررسی چالش‌های بزرگ زندگی در گذشته و حال و کشف تأثیر گذشته بر رفتار فعلی افراد دستیابی به داستان‌های سایه‌ای افراد بررسی تکالیف خانگی
جلسه پنجم	شناخت همسر از طریق ویژگی‌های مثبت و منفی تأثیر متقابل تصویر ذهنی با ویژگی‌های مورد انتظار همسر احساسات افراد گروه توصیف و به کلام آورده و با جریان سرگذشت زندگی‌شان مرتبط سازند.
جلسه ششم	بررسی تکالیف خانه و پاسخ‌گویی به سؤالات به کارگیری عناصر جدید در روایت‌ها بررسی الویت‌ها، آرزوها، اهداف و افراد مهم تغییر چارچوب زندگی فرد بررسی تکالیف خانه و پاسخ‌گویی به سؤالات تحلیل ارتباط روایت جدید با زندگی فرد جریان بخشیدن به روایت جدید و روایت خاطرات داغ
جلسه هفتم	ویرایش نهایی روایت جدید ایفای نقش در داستان جدید زندگی خود بررسی تکالیف خانه و پاسخ‌گویی به سؤالات بررسی تکالیف خانه و پاسخ‌گویی به سؤالات
جلسه هشتم	آشنایی با نیازها و آسیب‌های یکدیگر براساس روایت جدید به منظور شناخت زخم‌های عاطفی یکدیگر و کشف استعاره‌های جدید فرستادن پیام‌های مؤثر از طریق آموزش تمرین گفت و گوی آگاهی بررسی تکالیف خانه و پاسخ‌گویی به سؤالات
جلسه نهم	مهارت‌های ارتباطی ایجاد صمیمیت و تعهد مشترک برنامه‌ریزی برای بستن مانع‌های ایجاد محبت در زندگی و ایجاد منطقه امن بررسی تکالیف خانه و پاسخ‌گویی به سؤالات
جلسه دهم	روش‌های تخلیه خشم مفهوم هیجان، انواع هیجان: علاقه / برانگیختگی؛ لذت؛ آشفنگی / اضطراب؛ تنفر / تحقیرشدگی؛ خشم، عصبانیت، شرم حل رنج‌های گذشته و التیام زخم‌های عاطفی بررسی تکالیف خانه و پاسخ‌گویی به سؤالات
جلسه یازدهم	آموزش مهارت‌های رفتاری آشنایی با تکنیک‌های ایجاد احساس شادی و پیوند عاطفی رمانتیک سازی دوباره
جلسه دوازدهم	بازخورد اعضای گروه در مورد مجموعه مفاهیم و فعالیت‌های دوره به منظور کشف تحول درونی و بازبینی در نگرش نسبت به رابطه زوجی اعضای شرکت‌کننده بخش پرسشنامه‌ها

جدول ۲. مشخصه‌های توصیفی مؤلفه‌های نگرش به ازدواج در گروه آزمایش و کنترل قبل و بعد از ارائه مداخله درمانی

مؤلفه‌ها	مرحله	گروه	فراوانی	میانگین	انحراف معیار
نگرش بدبینانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۹/۹۶	۱/۸۶
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۹/۹۰	۱/۵۶
نگرش خوش بینانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۴/۹۶	۱/۳۲
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۸/۷۶	۲/۶۸
نگرش واقع‌گرایانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۵/۸۰	۱/۲۹
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۹/۶۳	۲/۶۴
نگرش ایده‌آل گرایانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۷/۱۶	۲/۲۱
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۲/۱۳	۲/۷۲
نگرش خوش بینانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۷/۱۶	۲/۲۱
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۲/۱۳	۲/۷۲
نگرش واقع‌گرایانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۶/۴۰	۱/۹۴
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۱/۲۶	۱/۵۷
نگرش ایده‌آل گرایانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۵/۱۳	۱/۸۵
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۵/۳۰	۱/۸۵
نگرش خوش بینانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۲۲/۱۳	۱/۲۷
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۵/۶۰	۳/۴۳
نگرش ایده‌آل گرایانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۲۱/۲۶	۱/۳۱
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۴/۸۶	۳/۲۱
نگرش خوش بینانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۵/۱۳	۲/۱۲
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۵/۴۶	۲/۱۹
نگرش ایده‌آل گرایانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۴/۵۶	۲/۱۴
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۴/۶۳	۱/۹۲
نگرش خوش بینانه به ازدواج	پیش‌آزمون	آزمایش	۳۰	۱۵/۳۰	۱/۸۴
	پس‌آزمون	کنترل	۳۰	۱۵/۲۰	۲/۰۷

استفاده از پرسشنامه‌های انتظارات زناشویی، معیارهای انتخاب همسر و نگرش به ازدواج از تمام شرکت‌کننده‌ها جمع‌آوری شده و پس از آن با استفاده از آزمون مانکوا به آزمون فرضیه‌های پژوهش حاضر می‌پردازیم. به منظور استفاده از آزمون مانکوا ابتدا به بررسی مفروضات پرداخته می‌شود.

در جدول فوق میانگین نمره مؤلفه‌های نگرش به ازدواج (نگرش بدبینانه به ازدواج، نگرش خوش بینانه به ازدواج، نگرش واقع‌گرایانه به ازدواج و نگرش ایده‌آل گرایانه به ازدواج) در گروه آزمایش و کنترل بعد و قبل از درمان ارائه داده شده است. در این قسمت پس از آزمون کالموگروف - اسمیرنوف و اجرای مداخله درمانی داده‌ها با

جدول ۳. آزمون کالموگروف - اسمیرنوف جهت بررسی مفروضه نرمال بودن توزیع متغیرها

منبع تغییر	آزمون نرمال بودن		سطح معناداری	
	کالموگروف اسمیرنوف	شاپیرو - ویلک	کالموگروف اسمیرنوف	شاپیرو - ویلک
آزمایش	۰/۱۱	۰/۹۵	۰/۱۰	۰/۱۷
کنترل	۰/۱۵	۰/۹۴	۰/۰۷	۰/۰۷

در آزمون فوق‌الذکر از ۰/۰۵ بزرگ‌تر است، لذا می‌توان نتیجه گرفت که توزیع نمرات متغیرهای وابسته نرمال است ($P > 0.05$). فرضیه پژوهش: رویکرد تلفیقی مبتنی بر روایت درمانی و

همانطور که در جدول ۳ ملاحظه می‌شود، برای بررسی مفروضه نرمال بودن توزیع نمرات متغیرها از آزمون کالموگروف - اسمیرنوف و شاپیرو - ویلک استفاده شده است. به دلیل آن که سطح معنی‌داری

که برابری ماتریس کوواریانس‌ها را برای متغیرهای پژوهش تأیید می‌کند.

همان‌گونه که در جدول ۵. مشاهده می‌شود، بر مبنای اثر ثابت در آزمون‌های اثر پیلاهی با مقدار $F=۰/۴۹۹$ و لامبدای ویلکز با مقدار $۰/۵۰$ و اثر هتلینگ با مقدار $۰/۹۹$ و شاخص $F=۱۲/۶۰$ با درجه آزادی ۵۱ با مجذور اتا $۰/۴۹$ در سطح $۰/۰۱$ معنادار بوده است.

با توجه به جدول ۶ از آنجا که سطح معنی‌داری آماره F در پس آزمون تمامی مؤلفه‌های نگرش به ازدواج بزرگتر از $۰/۰۵$ می‌باشد، بنابراین واریانس خطای دو گروه با هم برابر بوده و تفاوتی بین آنها مشاهده نمی‌شود.

ایماگوتراپی بر نگرش به ازدواج دختران و پسران داوطلب ازدواج تأثیر دارد.

جدول ۴. ام باکس برای آزمون برابری ماتریس کوواریانس (پس آزمون)

۴۵/۳۶	ام باکس
۴/۱۹	اماره f
۱۰	درجه آزادی ۱
۱۶۰۸۲/۸۶	درجه آزادی ۲
۰/۰۶۱	معناداری

همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، آزمون ام باکس با مقدار $F=۴/۱۹۸$ و شاخص $F=۴/۱۹۸$ در سطح $۰/۰۵$ معنادار نمی‌باشد

جدول ۵. آزمون اثرات چند متغیری (پس آزمون)						
اثر	مقدار	F	فرضیه خطا	درجه آزادی خطا	معناداری	مجذور اتا
اثر پیلاهی	۰/۴۹۹	۱۲/۶۹۰	۴	۵۱	۰/۰۰۰	۰/۴۹۹
ثابت	لامبدای ویلکز	۰/۵۰۱	۴	۵۱	۰/۰۰۰	۰/۴۹۹
	اثر هتلینگ	۰/۹۹۵	۴	۵۱	۰/۰۰۰	۰/۴۹۹
	بزرگ‌ترین ریشه‌روی	۰/۹۹۵	۴	۵۱	۰/۰۰۰	۰/۴۹۹
گروه	اثر پیلاهی	۰/۸۰۷	۴	۵۱	۰/۰۰۰	۰/۸۰۷
	لامبدای ویلکز	۰/۱۹۳	۴	۵۱	۰/۰۰۰	۰/۸۰۷
	اثر هتلینگ	۴/۱۹۰	۴	۵۱	۰/۰۰۰	۰/۸۰۷
بزرگ‌ترین ریشه‌روی	۴/۱۹۰	۴	۵۱	۰/۰۰۰	۰/۸۰۷	۰/۸۰۷

جدول ۶. آزمون معناداری لون (پس آزمون)				
متغیر	F	df1	df2	سطح معناداری
نگرش بدبینانه به ازدواج	۱/۱۱۴	۱	۵۸	۰/۰۵۱
نگرش خوش‌بینانه به ازدواج	۰/۱۰۳	۱	۵۸	۰/۷۵۰
نگرش واقع‌گرایانه به ازدواج	۰/۰۴۰	۱	۵۸	۰/۰۸۱
نگرش ایده‌آل‌گرایانه به ازدواج	۰/۶۹۸	۱	۵۸	۰/۴۰۷

جدول ۷. آزمون اثرات بین‌گروهی (پس آزمون)							
منبع	متغیر وابسته	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذورات	F	معناداری	ضریب پاره‌ای اتا
گروه	نگرش بدبینانه	۲۱۲/۷۶۹	۱	۲۱۲/۷۶۹	۴۵/۳۰۹	۰/۰۰۰	۰/۴۵۶
	نگرش خوش‌بینانه	۳۶۸/۸۲۶	۱	۳۶۸/۸۲۶	۵۷/۳۸۸	۰/۰۰۰	۰/۵۱۵
	نگرش واقع‌گرایانه	۶۳۸/۸۷۰	۱	۶۳۸/۸۷۰	۹۱/۳۳۲	۰/۰۰۰	۰/۶۲۸
	نگرش ایده‌آل‌گرایانه	۰/۰۷۹	۱	۰/۰۷۹	۰/۰۲۳	۰/۸۸۱	۰/۰۰۰
خطا	نگرش بدبینانه	۲۵۳/۵۸۲	۵۴	۴/۶۹۶	-	-	-
	نگرش خوش‌بینانه	۳۴۷/۰۴۹	۵۴	۶/۴۲۶	-	-	-
	نگرش واقع‌گرایانه	۳۷۷/۷۳۰	۵۴	۶/۹۹۵	-	-	-
	نگرش ایده‌آل‌گرایانه	۱۸۷/۲۶۶	۵۴	۳/۴۶۸	-	-	-
کل	نگرش بدبینانه	۱۷۵۴۶/۰۰۰	۶۰	-	-	-	-
	نگرش خوش‌بینانه	۱۳۶۱۵/۰۰۰	۶۰	-	-	-	-
	نگرش واقع‌گرایانه	۲۲۳۸۶/۰۰۰	۶۰	-	-	-	-
	نگرش ایده‌آل‌گرایانه	۱۳۰۳۰/۰۰۰	۶۰	-	-	-	-

بیش به دست می‌دهد. بخش اصلی درمان کمک به افراد است که رابطه داستان آیش را با دیگران و زندگی خود بفهمد. در واقع آنچه که مهم است کشف سبک داستان است. تأکید اولیه روایت درمانی بر تفسیرها یا معنایی است که افراد به اتفاقات و رویدادهای زندگی خود نسبت می‌دهند. فهم تفسیری که افراد از رویدادها دارند می‌تواند اعمال آنها را محدود کرده و یا گسترش دهد روایت به مراجعان کمک می‌کند تا به تفسیرهای جامع‌تر و وسیع‌تر از حدود و موقعیت‌ها برسند وقتی از یک درک روایت وسیع‌تری به آن نگاه کردند جنبه‌هایی از خودشان که بوسیله تفسیرهای محدود کننده پوشیده شده‌اند اجازه می‌یابند که به نظر برسند. با توجه به این موارد مؤثر بودن رویکرد روایت درمانی بر بهبود نگرش به ازدواج را می‌توان توجیه کرد.

نگرش کلی به ازدواج نیز نگرش بدبینانه، خوش‌بینانه، و ایده آل‌گرایانه را شامل می‌شود. نگرش‌های مطلوب مهمترین سرمایه در ازدواج و زندگی زناشویی هستند و درهای مضاعف خوشبختی را برای زوجین می‌گشایند. در واقع نگرش‌های افراد به ازدواج می‌تواند سازنده یا مخرب باشد (امیدوار، ۱۳۸۶). نگرش‌ها بر احتمال ازدواج، تعیین زمان آن و همچنین دوام و پایداری آن تأثیر می‌گذارند. در قرن حاضر، تغییر در ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی جوامع، تغییر در نگرش نسبت به ازدواج و روابط زناشویی را به دنبال داشته است. حرکت به سوی فردگرایی دنیوی، مطلوبیت یک تعهد دائمی به ازدواج را کاهش داده است و در نتیجه ازدواج به عنوان یک سنت و نهاد مقدس جای خود را به ازدواج به عنوان یک رابطه داده است (هاسیو، ۲۰۰۳).

بدین ترتیب افراد واقعیت‌ها و حقایق ازدواج را در مورد ازدواج خود در نظر می‌گیرند و آنها را به ازدواج خود نسبت می‌دهند. از سویی دیگر نگرش‌های تحریف شده که از واقعیت فاصله دارد در عامل نگرش کلی به ازدواج قرار می‌گیرد. به عبارتی در موقع تصمیم‌گیری راجع به ازدواج خود، این نگرش به واقعیت‌ها و حقایق ازدواج است که بیشتر برجسته می‌شود در حالی که شاید دیگر نگرش‌ها در مورد خود فرد مصداق نداشته و می‌تواند شعارگونه باشد.

ایماگوتراپی با ساختاری نو به مسأله ازدواج می‌نگرد و آن را به مثابه موضوعی دست دوم و حاشیه‌ای نمی‌پندارد. در این روش بیشتر از هر زوج درمانی دیگری به ارتباط و فرآیند آن پرداخته شده و به پایه‌ای افراد در جستجو و شناخت عشقشان پیش می‌رود و آنها را از

جدول فوق بیانگر نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری بر روی میانگین نمره‌های پس‌آزمون تمامی مؤلفه‌های نگرش به ازدواج در گروه آزمایش و گروه کنترل، پس از کنترل پیش‌آزمون‌ها می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که با کنترل پیش‌آزمون، میزان سه مؤلفه نگرش به ازدواج، نگرش بدبینانه به ازدواج ($F=45/30$ و $p<0/01$)، نگرش خوش‌بینانه به ازدواج ($F=57/38$ و $p<0/01$) و نگرش واقع‌گرایانه به ازدواج ($F=91/33$ و $p<0/01$) دو گروه تفاوت معناداری دارد. به عبارتی مداخله‌های انجام شده (رویکرد تلفیقی مبتنی بر روایت درمانی و ایماگوتراپی بر نگرش به ازدواج دختران و پسران داوطلب ازدواج) بر سطح این متغیرها هم در پس‌آزمون به طور معناداری تأثیر مثبت داشته است. اما این تأثیر معنادار در مورد مؤلفه نگرش به ازدواج، نگرش ایده‌آل‌گرایانه به ازدواج صدق نمی‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج موجود در جداول، حاکی از آن است که، نتایج تحلیل کوواریانس چندمتغیری بر روی میانگین نمره‌های پس‌آزمون تمامی مؤلفه‌های نگرش به ازدواج در گروه آزمایش و گروه کنترل، پس از کنترل پیش‌آزمون‌ها می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که با کنترل پیش‌آزمون، میزان سه مؤلفه نگرش به ازدواج، نگرش بدبینانه به ازدواج، نگرش خوش‌بینانه به ازدواج و نگرش واقع‌گرایانه به ازدواج دو گروه تفاوت معناداری دارد. به عبارتی مداخله‌های انجام شده (رویکرد تلفیقی مبتنی بر روایت درمانی و ایماگوتراپی بر نگرش به ازدواج دختران و پسران داوطلب ازدواج) بر سطح این متغیرها هم در پس‌آزمون به طور معناداری تأثیر مثبت داشته است. اما این تأثیر معنادار در مورد مؤلفه نگرش به ازدواج، نگرش ایده‌آل‌گرایانه به ازدواج صدق نمی‌کند. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های این یافته با یافته‌های ترکان و همکاران (۱۳۹۸)، تقی‌یار و پهلوان زاده (۱۳۹۸) و مک‌کوی، رایبر و سابی (۲۰۱۶) همسو می‌باشد.

در تبیین این نتیجه می‌توان به این مسئله توجه کرد که موضوع اصلی در روایت درمانی رویکردی بی‌نهایت سودمند و فوق‌العاده اثرگذار در توجه به باورهای ناکارآمد و تغییر آنها، برونی‌کردن و از توان انداختن مشکل، ایجاد توان نگاه بیرونی به مشکل از زاویه‌های مختلف و در نهایت خلق تفسیری دگرگون، تألیفی دوباره و نقشه‌ای متفاوت برای روایت داستان زندگی شخص است. فرآیند روایت درمانی شامل گفتن، گوش دادن، دوباره گفتن و دوباره شنیدن داستان‌هاست. این داستان‌ها مواد و منابعی بر این ترسیم معنی، فهم و

- Juvva, S., & Bhatti, R. S. (2006). Epigenetic model of marital expectations. *Contemporary Family Therapy*, 28(1), 61-72.
- Kleven, D.R. (2013). *Relationship alchemy: Marriage as a container for individuation*. Pacifica Graduate Institute.
- Looyeh, M.Y., Kamali, K.H., & Ghasemi, A. (2014). Phuangphet Tonawanik Treating social phobia in children through group narrative therapy. *The Arts in Psychotherapy*, 41 (2), 16-20.
- McCoy, A., & Rauer, A., Sabey, A., (2016). *The Meta Marriage: Links Between Older Couples' Relationship Narratives and Marital Satisfaction*. Dec;56(4):900-914. doi: 10.1111/famp.12217. Epub 2016 May 11.
- Miller, J., & Tedder, B. (2011). *The discrepancy between expectations and reality: sates faction in romantic relationships*. Hanover College.
- Polkinghorne, D. E. (2014). *Narrative therapy and postmodernism*. In Angus, L. E & McLeod, J. (Edi). *The handbook of Narrative and psychotherapy*. Sage publications India Pvt. Ltd.
- Seaman, C., Bent, R. and Unis, A. (2016). Family entrepreneurship culture, entrepreneurial intent, futures and foresight in Scottish Pakistani communities. *Journal of Futures*; 75(13): 83-91.
- Tsai, J. W. (2016). Family Matters. *Journal Published by the American Medical Association*; 170(7): 601-6410.
- Vannier, S. A., & Sullivan, L, F. (2017). Examining unmet romantic expectations and dating relationship outcomes using an investment model framework. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 160-177.
- Hasio, Y. L. (2003). *Commitment to marital relationships: the case of American newlyweds*. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Mathiti, V., & Memani, P. (2009). *A comparative study of marital attitudes of students from divorced, intact and single- parent families*. Mini thesis proposal. University of Western Cape.
- Sharp EA, Ganeng LH. (2015). *Rasing awareeness about marital expectation are unrealistic beliefs changed by integrative teaching?* Available from: <http://www.blackwesynergy.com>.
- Valerian A. (2001). *The relationship between the family of origin processes and attitudes towards marriage and the likelihood to divorce among college students*. Doctoral Dissertation. Seton Hall University, P. 37.
- Willoughby BJ, Hall SS, Luczak HP. (2013). Marital paradigms: A conceptual framework for marital attitudes, values, and beliefs. *Journal of Family Issues*, 32(4): 1-24.

شیوه عشق‌ورزی، توقعات و انتظارات خود و بازسازی مفهوم عشق یاری می‌کند. ایماگوتراپی در ساختار خود به جنبه‌های ناقص و انکار شده شخصیت افراد می‌پردازد و با ارائه تصویر واقعی از عشق تصویر خیالی افراد را بازسازی می‌کند. ایماگوتراپی به افراد کمک می‌کند که توقعات خود را از همسرشان تعدیل کرده و به جنبه‌های انکار شده و مخفی شخصیت خود بپردازند. از محدودیت این پژوهش می‌توان به استفاده از پرسشنامه‌های خودگزارش‌دهی و شبه‌آزمایشی بودن تحقیق حاضر (و به همین خاطر، عدم اطمینان در تعمیم یافته‌ها به جامعه آماری) اشاره کرد. پیشنهاد می‌شود اثربخشی تلفیقی روایت درمانی و ایماگوتراپی به روش آزمایشی در بین جامعه آماری و دیگر گروه‌ها و یا در شهرها و استان‌های دیگر کشور نیز این پژوهش تکرار گردد تا نتایج آن با نتایج این پژوهش مقایسه و در یک فراتحلیل بررسی گردد.

منابع

- امیدوار، بنفشه؛ فاتحی‌زاده، مریم‌السادات؛ احمدی، سیداحمد (۱۳۸۸). بررسی تأثیر آموزش پیش از ازدواج بر انتظارات زناشویی دانشجویان در آستانه ازدواج در شهر شیراز. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۵(۱۸)، ۵۶-۶۷.
- ترکان، علیرضا؛ فرهادی، هادی و گل‌پرور، محسن (۱۳۹۸). بررسی تطبیقی اثربخشی زوج‌درمانی هیجان‌مدار و زوج‌درمانی روایتی بر تعارضات زناشویی. *مجله تحقیقات علوم رفتاری*، ۱۷(۱)، صص ۱۷۰-۱۵۹.
- تقی‌یار، زهرا و پهلوان‌زاده، فرشاد. (۱۳۹۸). بررسی اثربخشی رویکرد روایت‌درمانی بر تعهد زناشویی و رضایت جنسی زنان. *فصلنامه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، ۴(۷۶)، ۲۲-۱۲۰-۱۱۰.
- خمسه، اکرم. (۱۳۸۹). *آموزش قبل از ازدواج*. تهران: دانشگاه الزهراء، پژوهشکده زنان.
- شاوور، مگی؛ نوینر، فرانک و آلبرت، توماس. (۱۳۹۷). *مواجهه درمانی روایتی*. (ترجمه مینا اورنگ). تهران: انتشارات ارجمند.
- نظیری، قاسم؛ قادری، زهرا و زارع، فاطمه (۱۳۸۹). اثربخشی رویکرد روایت‌درمانی در کاهش افسردگی زنان شهرستان مرودشت. *فصلنامه زن و جامعه*، ۶(۲)، صص ۶۵-۷۸.
- Andrew, P., Damaris. S., Ryan, G., Carlson, C., & Matthew, D. (2013). Marital expectations and marital satisfaction between African immigrant and unite states born between couples. *Journal of Psychology in Africa*, 23(2), 317-32.
- Brateen TB, Rosen LA. (1998). Development and validation of the marital attitude scale. *Journal of Divorce and Remarriage*, 29(2): 83-91.
- Hendrix. (2006). *How to keep your relationship in shape: an introduction to imago*. www.getting the love you want. Com.